

DERLEME MAKALE

**FİNANSAL VE FİNANSAL OLMAYAN RAPORLAMADA
GÜNCEL TARTIŞMALAR: İŞ MODELİ TEMELLİ MUHASEBE
YAKLAŞIMI*****CONTEMPORARY DEBATES ON FINANCIAL AND NON-
FINANCIAL REPORTING: BUSINESS MODEL BASED
ACCOUNTING APPROACH*****Dr. Öğr. Üyesi Burak ÖZDOĞAN*****ÖZ**

Bu çalışma ile girişimcilik, yönetim ve strateji alanlarında yoğun biçimde kullanılan iş modeli kavramı ve muhasebe bileşenleri ile olan etkileşimleri güncel düzenlemeler, tartışmalar ve finansal ve finansal olmayan raporlama perspektifine etkileri yönünden inceleme konusu yapılmıştır. Çalışmada öncelikli olarak finansal bilgi kullanıcılarının dönüşen ihtiyaçları çerçevesinde muhasebe bilgisinin dönüşümü ve iş modeli kavramları tanımlanmıştır. Sonrasında ise iş modeli temelli muhasebe tartışmaları ilişkili literatür ve paydaş beklentileri çerçevesinden değerlendirilmiştir. İş modelini temel alan muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarına yönelik atılan adımlarla birlikte farklı görüşler içeren yoğun tartışmalar da devam etmektedir. Doğrudan finansal raporlarda yer alan muhasebe bilgilerinin iş modelini temel alarak sınıflandırılması ve ölçülmesine ilişkin finansal raporlamanın küresel paydaşları ortak noktada buluşmamış olsa da gerek yatırımcıların gerekse diğer finansal raporlama paydaşlarının işletmenin uzun vadeli değer yaratma potansiyelini daha iyi anlayabilmesi bakımından iş modelinin doğru sunumunu önemsedikleri görülmektedir. Bu çerçevede iş modelinin finansal tabloları destekleyici finansal olmayan açıklamalar şeklinde bilgi kullanıcılarına sunulması önemlidir.

Anahtar Sözcükler: İş modeli, muhasebe, entegre raporlama, finansal raporlama

* Celal Bayar Üniversitesi İİBF Muhasebe Finansman Bölümü ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8504-5085>

ABSTRACT

With this study, the concept of business model, which is used extensively in entrepreneurship, management and strategy literature, and its interactions with accounting components have been examined in terms of current regulations, discussions and its effects on financial and non-financial reporting perspective. In the study, the concepts of accounting information and business model are defined primarily within the framework of the transformed needs of financial information users.

Afterwards, business model-based accounting discussions were evaluated within the framework of the related literature and stakeholder expectations. Although the global stakeholders of financial reporting regarding the classification and measurement of accounting information in the direct financial reports based on the business model could not meet at a common point, it seems that both investors and other financial reporting stakeholders care about the accurate presentation of the business model in order to better understand the long-term value creation potential of the firm. In this framework, it is important to present the business model to information users in the form of non-financial statements supporting financial statements.

Keywords: Business model, accounting, integrated reporting, financial reporting

1. GİRİŞ

Bilgi iletişim teknolojilerindeki dönüşümle birlikte işletmelerin etkilendiği ve etkilediği çevrenin sınırları genişlemiş ve bu doğrultuda işletmelere yönelik beklentiler de farklılaşmıştır. 2000’li yılların başında yaşanan Enron ve Worldcom gibi muhasebe temelli şirket skandallarının ardından etik ilkeleri sağlamlaştıracak denetim ve diğer mekanizmaların muhasebeye entegrasyonunun sağlanması tekrar tekrar gündeme gelmiştir. Ancak izleyen yıllarda da her ne kadar mümkün olduğunca mekanizmalar geliştirilmeye, etik ilkeler sağlamlaştırılmaya ve işletmelerin raporlama süreçleri şeffaflaştırılmaya çalışılsa da içinde yaşadığımız on yıl içerisinde Volkswagen ve diğer bir grup otomotiv şirketinin karıştığı emisyon skandalı ve Almanya’nın Enron vakası olarak nitelenen Wirecard muhasebe skandalı gibi işletmelerin geçmiştekilerden farklı görünen ancak temelinde benzer motivasyonların barındığı skandallar yaşanmaya devam etmektedir. Öte yandan 2008-2009 küresel finansal krizle birlikte işletmelerin yaptığı kurumsal raporlamalarının

bu işletmelerin değerine yönelik bilgi kullanıcılarına yeterli ve doğru bilgiyi sağlamadığı eleştirileri yoğunlaşmıştır (Pinnuck, 2012).

Yaşanan skandallar ve etkileri sadece işletmelerin hissedar ve yöneticileri üzerinde değil yatırımcılardan tedarikçilere, çalışanlardan topluma işletmenin tüm paydaşları üzerinde etkiler yaratmıştır. İşletmeler de bu dönüşüm sürecine ve farklılaşan beklentilere kayıtsız kalmamıştır. Dünya genelinde 15 milyondan fazla çalışana sahip ve yıllık toplam geliri 7 trilyon Dolar'ı aşan küresel Amerikan şirketlerinin CEO'ları tarafından oluşturulan 45 yıllık bir sivil toplum kuruluşu olan Business Roundtable, 2019 yılında gerçekleştirdiği toplantısında aldığı kararla işletmenin amacını yeniden tanımlamış ve hissedar odağını paydaş odağına kaydırmıştır. 181 CEO'nun imzasıyla açıklanan karar ile 1978 yılından beri işletmelerin temel amacının hissedarlara hizmet etmek olduğu görüşü yerine tüm paydaşlara değer yaratmak görüşü benimsenmiştir (Business Roundtable 2019). Bu bildiri sonrasında, paydaş teorilerine yönelik artan araştırma ve yeni bakış açılarıyla birlikte, işletme okullarında da uzun yıllardır kabul gören işletmenin amacının hissedar değerini maksimize etmek olduğu anlayışının da değiştiği görülmektedir. (Harrison vd., 2019; Malmrose ve Lueg, 2019). Sözü edilen bu dönüşüm etkilerini işletmelerin dış çevresi ile en kritik iletişimlerinden biri olan finansal raporlama açısından da göstermektedir. Geleneksel finansal raporlama modelinin, paydaşların bir şirketin geçmişi ve geleceğini değerlendirme sürecinde yeterli bilgi ihtiyaçlarını karşılamadığı argümanı ile eleştirildiği (Bernow vd., 2019; Dumay vd. 2016) bir dönem içerisinde işletmeler de değişen paydaş çevresinin ihtiyaçları doğrultusunda hem finansal hem de finansal olmayan raporlama faaliyetlerini daha kapsamlı şekilde ele almaya çalışmakta, gönüllü raporlamalar ile beklentileri karşılamayı amaçlamaktadır.

Kısaca açıklanan bu amaç dönüşümü çerçevesinde başta yatırımcılar olmak üzere işletme paydaşlarının işletmenin kısa, orta ve uzun vadeli değer yaratım yol, strateji ve süreçlerine yönelik bilgi ihtiyaçları da artmıştır. Ancak salt finansal raporlar yoluyla kurulan iletişimde işletmenin iş modelini anlayabilmek ve bu perspektiften karar alabilmek mümkün değildir. İşletmeler açısından doğruyu söylemek ve doğru, zamanlı bilgiyi açıklayarak işletmenin operasyonlarına ilişkin gerçek resmi bilgi kullanıcılarına sunabilmek finansal bilgilerle finansal olmayan bilgilerin bağlantılı şekilde açıklanmasını gerektirmektedir (Maniora, 2017) social, and governance (ESG). Bu dönem içerisinde, entegre raporlama çerçevesinin yatırımcıların

ve diğer bilgi kullanıcılarının sadece finansal bilgilerle sınırlı kalmayan bütünlük bir bilgi setine dayanarak karar alması gerekliliğiyle ortaya çıkışı, hem daha kapsayıcı bir alternatif arayan paydaş beklentilerine yakınsamayı sağlamış hem de işletmenin değerini anlayabilmek açısından kapsayıcı bir bakış sunan iş modelinin raporlama açısından önemini arttırmıştır. Kurumsal anlamda entegre raporlamaya yönelik çalışmaların öncüsü Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) olmuştur. IIRC tarafından ilk defa 2013 yılında yayımlanan “Entegre Raporlama Çerçevesi”, entegre raporlamanın işletmelerce uygulamaya geçirilmesine yönelik bir kılavuz niteliği kazanmıştır. Entegre raporlama, işletmelerin nasıl değer yarattığını ve bunu işletme dışı paydaşlarına nasıl etkili bir iletişimle aktarabileceğini anlamasını sağlayan kritik bir muhasebe uygulamasına dönüşmüştür (Silvestri vd. 2017).

Bu çalışma ile, Entegre Raporlama Çerçevesi’nde de odağa alınan iş modelinin muhasebe ve finansal raporlama açısından yeri ve önemi tartışma konusu edilmektedir. Bu kapsamda; iş modeli kavramı, finansal raporlamada iş modelinin etkilerine ve finansal olmayan raporlama kapsamında iş modelinin sunumuna yönelik tartışmalar değerlendirilmiştir. Ulusal literatür incelendiğinde gerek finansal raporlama gerekse entegre raporlama literatüründe iş modeli ve muhasebe ilişkisini odağına alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, özellikle ulusal muhasebe literatüründe iş modeline yönelik tartışmaları zenginleştirmek ve muhasebe teorisi kapsamında işletme teorisindeki dönüşüme paralel biçimde güncel muhasebe tartışmalarını ulusal çapta da yapabilmek adına önemli olarak değerlendirilmektedir.

2. İŞ MODELİ KAVRAMI VE MUHASEBE ALANINA YANSIMALARI

1980’lerden itibaren internetin ve diğer bilgi iletişim teknolojilerinin artan gelişme hızıyla birlikte geleneksel işletme teorileri de yerini bilgiyi odağına alan ve bilgi temelli değer yaratım süreçlerini öncelikleyen teorilere bırakmıştır. Bilgi kaynaklarındaki bu yükseliş rekabet üstünlüğü sağlamaya yönelik temel unsurlarının doğasını da değiştirmiştir (Beattie ve Smith, 2013). İşletme teorileri, işletmelerin varlık nedenlerinin anlaşılması, piyasaların doğası ve etkileşimlerle birlikte muhasebe bilgilerine neden ihtiyaç duyduğunun anlaşılması gibi kritik konuların açıklanmasına yardımcı olur. Diğer taraftan işletmenin iç süreçlerindeki faaliyetleri ve piyasada gerçekleştirdiği işlemleri işletmenin iş modeli ile açıklanmaktadır. Dolayısıyla iş modeli, işletme teorisi

ile bireysel olarak işletmelerin finansal raporlamaları arasındaki konulara yönelik bağlantıyı sağlamaktadır (ICAEW, 2010). Barneto ve Ouvrard'a göre iş modelinin temel amacı, gelir yaratımının analizidir ve dolayısıyla işletmenin nakit akışları da iş modelini temsil etmektedir (Barneto ve Ouvrard, 2015).

Özellikle yönetim, strateji ve girişimcilik literatüründe yoğun şekilde kullanılan bir kavram olan iş modeline ilişkin üzerinde uzlaşmış veya kabul gören tek bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak yapılan tanımların ortak yönü, modelin işletmenin iş faaliyetleri ile müşteriler de dahil olmak üzere dış faktörlerin nasıl bağlantı kurduğunu ve değeri nasıl elde tutarak paraya çevirdiğini açıklaması gerekliliğidir (Baden-Fuller ve Mangematin, 2013). İş modeli, bir örgütün karmaşık stratejik detaylarına, süreçlerine, birimlerine, kurallarına, hiyerarşisine, iş akış ve sistemlerine girmeden, nasıl iş yaptığı ve nasıl para kazandığına yönelik sadeleştirilmiş bir açıklamadır (Osterwalder vd., 2005). Bir başka tanımlamaya göre iş modeli, bir işletmenin müşterileri, ortakları ve tedarikçileriyle kurduğu etkileşim ve alışverişin, faktör ve mamul piyasalarıyla kurmayı tercih ettiği bağlantının yapısal şablonudur (Zott ve Amit, 2006).

İş modeli tanımlamalarında temele alınan değer kavramı ve değerın yaratılması ve tutulması süreci, özü itibariyle farklı muhasebe alanları ve konularının uzun süredir gündeminde yer alan kavramlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde özellikle yönetim muhasebesi ile ilişkili konular bakımından bir işletmenin iş modeli ve değer ilişkisi önemli bir bileşendir. Her ne kadar doğrudan iş modeli kavramı kullanılarak açıklanmasa da Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (CIMA) tarafından yayımlanan Küresel Yönetim Muhasebesi İlkeleri, yönetim muhasebesini “örgütler için değerin yaratılması ve korunması amacıyla kaynak bulma, analiz, iletişim ve karar- ilgili finansal ve finansal olmayan bilginin kullanımı” olarak tanımlamaktadır (CGMA 2015). Tanımlamadan yola çıkarak iş modelinin değer odağını doğru tanımlayabilmesi ve maddi olmayan işletme değerlerinin doğru ölçülebilmesi adına yönetim muhasebesinin önemli bir destek sunacağı anlaşılmaktadır (Tagoe 2016). Diğer taraftan farklı yönetim muhasebesi uygulamaları, örtük biçimde de olsa iş modeli prensibiyle örtüşen yaklaşımlara sahiptir. Kaplan ve Norton tarafından geliştirilen Balanced Scorecard modeli, kilit performans göstergelerine (KPI) dayanmaktadır. Model, paydaş beklentilerini de dikkate alarak bir örgütün performans hedeflerini ve sonuçlarını bütünlük olarak sunmayı amaçlamaktadır (Kaplan ve Norton, 1992). Benzer şekilde 90'lı yıllardan itibaren muhasebe alanında ölçülmesi ve sınıflandırılması açısından

yoğun şekilde literatürde yer bulurken (Eckstein 2004; Gowthorpe 2009; Guthrie vd. 2012; Roslender ve Fincham 2001) iş modeli ve değer yaratımı açısından da önemli bir bileşen olarak değerlendirilmekte ve muhasebe uygulamalarıyla iş modelinin bir başka kesişimini temsil etmektedir (Beattie ve Smith, 2013; Roos, 2013; Ujwary-Gil, 2017).

Yönetim muhasebesi ile direkt olarak kurulmamış olsa da yukarıda açıklanan dolaylı ilişkilerin yanı sıra iş modeli kavramı ile muhasebenin kesişimi iki ana odak üzerinden tartışılmaktadır. Bunlardan ilki, işletmenin finansal raporlarına ihtiyaç duyan bilgi kullanıcılarının, özellikle de yatırımcıların finansal sonuçları daha iyi yorumlayabilmesi ve isabetli kararlar alabilmesi için sınıflandırma ve ölçmenin yani finansal raporların iş modelini dikkate alarak hazırlanması gerekliliğini vurgulayan ve iş modeli muhasebesi olarak da adlandırılan yaklaşımdır (Eccles ve Krzus, 2010; Di Fabio ve Avallone, 2018; Disle vd., 2016; EFRAG 2013a; Leisenring vd., 2012; Yong vd., 2016). Diğer ise iş modeline yönelik yapılan farklı birçok tanımlamanın da ortak noktası olan değer kavramı ve değerın işletmede tutulmasına yönelik hareket ve sonuçlar üzerinden ortaya çıkmaktadır (Baboukardos ve Rimmel, 2016; Nielsen ve Roslender, 2015; Page, 2014; Sukhari ve de Villiers., 2019). Bu çerçevede açıklanan finansal tablolar işletmenin değeri tutmasına yönelik paydaşları bilgilendirirken işletmenin değeri nasıl ürettiğine yönelik iletişimin iş modelini de ayrıntılı biçimde açıklaması ile anlaşılabilceği savunulmaktadır.

İş modeli ve muhasebe ilişkisini kuran bu iki yaklaşımın temel farkı; ilk yaklaşım olan iş modeli temelli muhasebede finansal raporların hazırlanmasına yönelik doğrudan iş modelinin etki etmesi beklenirken ikinci yaklaşımda doğrudan finansal raporların hazırlanmasına bir etki olarak değil ancak finansal olmayan raporlama ile desteklenen entegre raporlama bakış açısıyla her iki açıklamanın bilgi kullanıcılarına yapılması beklenmektedir. Finansal raporlamanın aksine entegre raporlama, değer yaratımı açısından muhasebeyi daha kapsamlı bir temele oturtmakta ve kurumsal hesap verebilirliğin, iletişimin ve şeffaflığın geliştirilmesini amaçlamaktadır (Dancey ve Tilley, 2019). Di Fabio ve Avallone tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen araştırmada muhasebe ve iş modeli ilişkisine yönelik yapılan çalışmaların %39'u finansal raporlama temelli konuları ele alırken %61'inin finansal olmayan raporlama temelli olarak konuları ele aldığı tespit edilmiştir (Di Fabio ve Avallone, 2018).

3. İŞ MODELİ TEMELLİ MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA TARTIŞMALARI

İlk olarak, 1994 yılında Amerikan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Enstitüsü (AICPA) tarafından yayımlanan ve işletme raporlamasına yönelik daha geniş bir perspektif öneren Jenkins Raporu'nda (AICPA, 1994) dolaylı olarak yer almakla birlikte, iş modeli kavramıyla finansal raporlamanın yolları net biçimde ilk defa 12 Kasım 2009 yılında yayımlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 9 (IFRS 9) Finansal Araçlar Standardı ile kesişmiştir. Standartta finansal varlıkların sınıflandırmasına ilişkin olarak finansal varlıkların yönetimi için işletmenin kullandığı iş modelinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (UFRS 9, m.4.1). Bu yaklaşımın altında yatan varsayım, iş modelinin finansal varlıkların ve nakit akışları yaratmak için kullanımının temel belirleyici olduğu şeklindedir (Di Fabio ve Avallone, 2018). İş modeli temelli finansal raporlamaya farklı kesimlerce olumlu yaklaşılmasının arka planında iş modelinin işletmenin kaynaklarını ve işletmeye yönelik iddiaları değerlendirmede ve işletme yönetiminin işletmenin kaynaklarının kullanımındaki sorumluluğunu nasıl gerçekleştirdiğine dair ilgili bilgiyi sağlaması yatmaktadır (Yong vd., 2016). Ayrıca finansal bilginin karar almadaki kullanışlılığının yegane belirleyicisinin kaydetme ve ölçüm kalitesi olmadığı ana belirleyicinin sınıflandırma ve sunum olduğu görüşü de iş modeli odaklı bir finansal raporlama ihtiyacının nedenleri arasında sayılmaktadır (Baksaas ve Stenheim, 2019).

Biraz daha eskiye gidecek olursak, finansal raporlamada iş modeli vurgusunun 2008 yılında yayımlanan taslak kavramsal çerçevede geçtiği görülmektedir. Taslakta nakit akışlarına yönelik bilgilerin sermaye sağlayıcıların işletmenin iş modelini ve faaliyetlerini anlamasına yardımcı olacağı belirtilmiştir (IASB, 2008). İlgili dönemde iş modelinin kavramsal çerçevede yer almasını destekleyen çalışmalar bulunmakta birlikte (Lennard, 2007)but has recently come to the fore through the publication by the International Accounting Standards Board (IASB nihai kavramsal çerçevede iş modeline yer verilmemiştir.

IFRS 9'un yayımlanmasından bir yıl sonra, İngiltere'de Finansal Raporlama Konseyi (FRC), 2010 yılında yayımlanan İngiltere Kurumsal Yönetim Kanunu'nda işletmenin uzun vadede yarattığı ve tuttuğu değerini açıklamasını yani iş modelini de içeren bir yıllık rapor hazırlaması tutulmuştur (FRC 2010). Yine 2010 yılında Uluslararası Muhasebe Standardı 12 (IAS 12) Gelir Vergileri

standartında iş modeli kavramını kullanmıştır (IASB, 2010). Uluslararası standarttan yola çıkılarak Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standardı 12 (TMS 12)’de ise iş modeli kavramının yerine işletme modeli kavramının kullanıldığı anlaşılmaktadır (KGK, 2019, m.51C). Tablo 1’de görüleceği üzere, yukarıda sayılanların yanı sıra farklı standartlara yönelik tartışmalar ve taslak metinler içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak iş modeline ilişkin atıflar yapılmaktadır (Disle vd., 2016);

Tablo 1. İş Modeli Kavramını İçeren Raporlama Standartlarına İlişkin Belgeler

Belge	İlk yayımlanma tarihi	İş Modeli Kavramının Kullanılış Biçimi			
		Sade referans olarak	Tanım olarak	İlave bilgi olarak	İş modeli temelli muhasebe
IAS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Tartışma Metni	27/03/2008				X
IFRS 9 “Finansal Araçlar”	12/11/2009				X
Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Taslak Metin ED/8/2010, ED/7/2013	30/07/2010		X		
IAS 12 Vergi Gelirleri Tartışma Metni	12/2010				X
Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı Taslak Metin ED/6/2010	06/2010				X
IFRS 10, IFRS 12 ve IAS 27 Yatırım İşletmeleri Tartışma Metni	31/10/2012	X			
IFRS 9 Taslak Metin ED/4/2012	28/11/2012		X		
Kiralamalar Taslak Metin ED/6/2013	06/05/2013				X
Kavramsal Çerçeve Taslak Metin DP/1/2013	18/07/2013			X	X

İş modeli temelli muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin farklı görüşler ve sonuçlar içeren araştırmalar bulunmaktadır (Lassini vd., 2016; Leisenring vd., 2012; Singleton-Green, 2014; Yong vd., 2016). Leisenring vd., (2012), iş modeli muhasebesi yaklaşımına karşı olarak standart koyucunun iş modelini raporlama sürecine entegre etmesinin gerekli olmadığını savunmaktadır. 2013 yılında Singapur’da 174 mali müşavirle gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %71’i, işletmenin iş modelinin varlık ve kaynakların gerçeğe uygun değer veya tarihi maliyetle raporlanması kararında temel olarak alınması gerektiği görüşünü desteklemektedir (Yong vd. 2016). Öte yandan Singleton-Green, işletme teorilerini baz alarak temellendirdiği argümanında muhasebenin işlem maliyetlerini azaltıcı rolünü vurgulamış ve finansal raporlamanın bir işletmenin iş modelinin başarısını veya başarısızlığını yansıtması gerektiğini ve dolayısıyla finansal raporlamaya iş modeli temelli bir yaklaşımın doğru olacağını savunmaktadır (Singleton-Green, 2014). Lassini vd. farklı işletmelerin iş modelleri ile muhasebe kararları arasındaki ilişkiyi araştırma konusu yapmış ve finansal raporlamanın işletmenin iş modelini temsil etme kabiliyeti bulunmadığına yönelik eleştirileri haklı çıkarır şekilde muhasebe kararları ile iş modeli arasında anlamlı bir bağ bulunmadığını tespit etmiştir (Lassini vd., 2016).

2014 yılında aralarında İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda, İtalya ve Danimarka gibi 14 Avrupa ülkesinin standart koyucu otoritesinin de desteklediği bir araştırma raporu yayımlayan Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (EFRAG), iş modelinin temel bir unsur olarak finansal raporlama içerisinde yer alması gerekliliğini savunmuş ve IASB’nin kavramsal çerçeve içerisinde iş modeline yer vermesi gerekliliğini vurgulamıştır. Raporda iş modelinin, nakit dönüşüm kavramını açıkladığı ve dolayısıyla bir işletmenin değeri elde etme ve gelirleri yoluyla nasıl nakit akışı yarattığına ilişkin içgörü sağladığı belirtilmektedir (EFRAG, 2013). Ancak örnek olarak 2015 yılında Avusturya’daki muhasebe ve finansal raporlama standartlarına ilişkin düzenleyici kurum olan AASB’nin (Australian Accounting Standards Board) kavramsal çerçeveye yönelik taslak tartışmalarına ilişkin sunduğu görüşünde her ne kadar tartışmaya katılan paydaşların bir kısmının IASB’nin kavramsal çerçevede iş modeline yer vermesi gerektiğini vurgulasa da çoğunluğun iş modeli kavramının kullanımının yönetim yanlılığını finansal raporlara taşıyabileceği ve kavramın farklı organizasyonlarda farklı anlamlarda kullanıldığı gibi eleştiriler getirmiştir (AASB, 2015, BCIN 29,30,31).

Kavramsal çerçeveye yönelik IASB'ye iş modeli tanımı önerilerini sunan kurum/kuruluşlardan bazıları ise şu şekildedir (Sorrentino ve Smarra, 2015);

- Kanada Muhasebe Standartları Kurulu: İş modeli, bir işletmenin varlıklarını ve faaliyetlerini nasıl yöneteceğine dair yönetim tarafından yapılan bir tercihtir.
- Deloitte Touche Tohmatsu: İş modeli, işletmeyi açıklamaya ve faaliyet gösterme ve değer yaratma şeklini açıklamaya yardımcı olur.
- Malezya Muhasebe Standartları Kurulu: Belirli işlemlerin ekonomik önemini yansıtmak amacıyla uygun muhasebe uygulamalarına karar vermeden önce bir işletmenin iş faaliyetlerini nasıl gerçekleştirdiğinin etkisi ve çikarımıdır.
- Japon Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Enstitüsü: İş modeli konsepti, bir işletmenin faaliyetlerini nasıl yönettiğine dair içgörü sağlayarak finansal tablo kullanıcılarının işletmenin kaynaklarını değerlendirmesini ve işletmenin yönetim olarak işletme kaynaklarına yönelik sorumluluklarını nasıl yerine getirdiğini anlamasına yardımcı olur.

İş modeli temelli raporlamaya yönelik alternatif bir bakış açısı ise odağına finansal raporlamanın hedef kitlesini alarak şekillenmektedir. Hali hazırda yürürlükte olan finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçevede finansal raporlamanın amacının “mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflara, raporlayan işletme hakkında o işletmeye kaynak sağlamaya ilişkin kararlar verirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamak” olduğu belirtilmektedir (KGK, 2018, m.1.2). Sözü edilen alternatif bakış açısı, kavramsal çerçevede belirtilen yatırımcı odaklı bilgi kullanıcıları perspektifinin paydaş odağına kayması gerektiğini savunmakta ve dolayısıyla finansal tabloların ve onlarla ilişkili açıklamaların paydaşlarla ilişkilerin işletmenin iş modelinde nasıl kurgulandığı ve değer önerisine nasıl katkı sunduğunu ortaya çıkaracağını iddia etmektedir (Haslam vd., 2015). Bu bakış açısına göre karlılık, müşterilere teslim edilen değer bir fonksiyonu olarak değerlendirilmekte ve finansal raporlamanın rolü iş modelinin de bir parçası olan faaliyetler sonucu ortaya çıkarılan gelirin ve ilişkili maliyetlerin gösterimini yaparak işletmenin “değeri tutma” sürecini açıklamak olarak görülmektedir (Maroun, 2017; Szewieczek ve Sulik-Górecka, 2018).

Bir başka perspektiften ise ölçme ve sınıflandırma işlemleriyle birlikte finansal raporlamanın her aşamada işletmenin iş modelini dikkate alacak

şekilde kurgulanması sonucunda ortaya çıkabilecek duruma yönelik kaygılar da bulunmaktadır. Bu kaygıların temelinde, yukarıda da belirtildiği üzere, finansal raporlamanın mevcut bakış açısıyla iş modeli temelli raporlamanın bakış açısının ciddi ölçüde farklı olması ve finansal raporlamanın kim için yapıldığı sorusuna verilen farklı yanıtların bulunması yatmaktadır. Kavramsal çerçeve taslağına yönelik görüşlerini belirten kurumlardan biri olan CFA Institute, yönetimin niyetini ve dolayısıyla iş modelini odağı alan bir finansal raporlama yaklaşımının karşılaştırılabilirliği önleyeceğini belirterek varlık ve kaynakların iş modelini temel alarak sınıflandırılması ve ölçümünü desteklemediklerini vurgulamışlardır (CFA Institute, 2014).

4. ENTEGRE RAPORLAMA YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE İŞ MODELİ TARTIŞMALARI

Mevcut finansal raporlama yapısının yüksek karmaşıklık seviyesi sebebiyle yatırımcıların karar süreçlerini olumsuz etkilediği yönündeki görüşle birlikte (Eccles ve Krzus 2010:51) önceki bölümde açıklanan çalışmalardaki tartışmalardan iki temel ortak noktaya ulaşılmaktadır. Bunlardan ilki, iş modelinin finansal bilgi kullanıcıları tarafından önemli ve alınacak kararlara yönelik etkili olduğu görüşü, ikincisi ise iş modeli temelli finansal raporlamanın farklı açılardan kolaylıkla hayata geçirilemeyecek seviyede etkilendiği ve etkilediği alanların ortaya çıkması olarak değerlendirilebilir. Bu çerçeveden bakıldığında işletmenin değer önerisini ve değeri elde tutma biçimini bilgi kullanıcılarına açıklayan iş modelinin bilgi kullanıcılarına en yalın ve anlaşılır şekilde sunulabileceği yöntem entegre raporlama olarak görülmektedir. Çünkü her ne kadar finansal raporlamanın iş modeli temelli hazırlanmasına yönelik güçlükler belirtilse de İngiltere Tescilli Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği (ACCA) tarafından 2013 yılında gerçekleştirilen araştırmaya göre yatırımcıların %90'ı işletmenin finansal ve finansal olmayan bilgileri entegre raporlama çatısı altında birleştirerek sunmasının değerli olduğunu belirtmektedir (ACCA, 2013). Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) da daha uzun vadeli öngörü sunma yeteneğine sahip bir raporlama iletişiminin önemine vurgu yaptığı raporunda, karar alma ve raporlamada entegre raporlamada benimsenen çoklu sermaye yaklaşımının ve işletmenin hissedarlarıyla birlikte çalışanları, müşterileri ve toplum gibi paydaşları çerçevesinde değer yaratmasının önemli olduğunu belirtmektedir (IFAC, 2019).

Entegre raporlama, görece yeni bir gelişme olarak modern işletme yapısına daha geniş spektrumlu bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Entegre raporlama, özellikle bugünün iş modellerinin karmaşık doğasını dikkate alan ve kurumsal raporlamaya yönelik köklü değişimler ortaya koymaktadır (Burke ve Clark, 2016). Entegre raporlama odağına değeri almakta ve sadece finansal bilgi kullanıcılarına değil, işletmenin çok daha geniş kapsamlı paydaş çevresine yine sadece finansal değil finansal olmayan açıklamalarla zenginleştirilmiş bütünlük bir perspektif sunmaktadır. Dünya genelinde kurumsal raporlamanın dönüşümünde değer yaratma odaklı iletişimi desteklemek ve entegre raporlama uygulamasına ilişkin faaliyetleri uyumlaştırmak amacıyla 2010 yılında kurulan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC), 2013 yılında Entegre Raporlama Uluslararası Çerçevesi'ni yayımlayarak işletmelere yol gösterici olmayı hedeflemektedir. Çerçeve'de entegre raporun asıl amacı "finansal sermaye sağlayan taraflara bir kuruluşun zaman içinde nasıl değer yaratacağını açıklamak" olarak belirtilmektedir (IIRC, 2013). Yine Çerçeve'de entegre rapor tanımı şu şekilde yapılmaktadır; "bir entegre rapor bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir." (IIRC, 2013, m.1.1). Entegre raporlama, geleneksel finansal raporlama ile kıyaslandığında birkaç kritik üstünlüğe sahip olarak değerlendirilebilecektir. Bunlardan ilki, entegre raporlamanın odağına değer yaratımını alarak bu değere etki eden sermaye öğelerini sadece finansal sermayeyle sınırlı tutmayarak üretilmiş, fikri, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal sermaye öğeleriyle birlikte toplamda yedi farklı sınıflandırmada değerlendirmesidir (IIRC, 2013, m.2.1). İkinci olarak ise işletmenin bu sermaye kaynaklarıyla birlikte iş modelinin etkileşimine dayalı bir değer yaratım ilişkisi kurarak işletmenin geniş kapsamlı çevresel faktörleri yönetim biçimi ve sonuçlarına yönelik bilgi kullanıcılarına birden fazla değişkeni ilişkilendiren bir karar alma imkanı tanınmasıdır (Baboukardos ve Rimmel, 2016; Stubbs ve Higgins, 2014).

Entegre raporlamanın temelinde yer alan sekiz öğeden biri olarak iş modelini merkeze alması, iş modeli ile muhasebe verilerinin ilişkisinin bir önceki başlıkta tartışılan finansal raporlama metodolojisinde köklü bir değişiklik yapılmadan sunulabilmesinin de önünü açmıştır. Her ne kadar iş modeli kavramına ilişkin tanımlama bakımından bir uzlaşıya varılamamış olsa da (Page, 2014) IIRC bünyesinde oluşturulan Teknik İşbirliği Grubu,

2013 yılında iş modeli kavramına özel olarak bir rapor hazırlamış ve burada iş modeline ilişkin “Bir organizasyonun kısa, uzun ve orta vadede değer yaratmak amacıyla seçtiği girdi, iş faaliyetleri, çıktı ve sonuç sistemi” tanımlaması yapılmaktadır (TCG, 2013). Bu çalışmanın temelinde, iş modeli kavramına ilişkin olarak bir uzlaşmanın olmaması sebebiyle farklı yorumlamaların yapılması ve dolayısıyla uygulamada farklı sonuçların ortaya çıkması yatmaktadır.

İş modelini temel alarak yapılan açıklamaların hem yatırımcılar, analistler ve kredi verenler gibi finansal karar verici niteliğindeki dar paydaş grubunu hem de müşteriler, çalışanlar, kamu ve toplum gibi geniş paydaş grubunu bilgilendirme potansiyeli bulunmaktadır (Nielsen ve Roslender, 2015). Ancak entegre raporlama yapan işletmelerin iş modeli açıklamalarına yönelik olarak da bütünlük sağlanamamış olması ve işletmelerin bu açıklamaları paydaşları yönlendirme amacıyla yapmaya çalışabildikleri ve daha da geniş perspektiften işletmelerin entegre raporlama/düşünme konseptini tam olarak anlayamadığı gibi eleştiriler de gelmektedir (Feng vd., 2017; Gokten, 2016; Tweedie vd., 2018). Melloni vd. tarafından 2014 yılında farklı ülkelerden 52 şirketin hazırladığı entegre raporlar üzerinden yapılan araştırmanın sonucuna göre şirketlerin anlamlı bir çoğunluğu iş modeline yönelik açıklamalarda olumlu bir ton tercih etmekte ve zayıf kurumsal yönetim yapısına sahip işletmelerde bu olumlu ton daha da fazla görülmektedir (Melloni vd., 2016). Sukhari ve de Villiers (2019) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre ise entegre raporlama hazırlayan işletmelerin iş modeli açıklamaları ile stratejik hedefler, kilit performans göstergeleri ve risklere yönelik açıklamaları arasında eşgüdüm sorunları tespit edilmiştir.

5. SONUÇ

İş modeli konsepti, değer yaratma ve tutma süreçlerinin şematik bir sunumu olarak işletmenin paydaşlarına yönetimin gözünden bir bakış mantığıyla iletişimsel bir yaklaşım sunarak gelişmektedir. Bu yaklaşım, finansal piyasalardaki iletişimin de temel ilkesidir (Bini, Dainelli, ve Giunta, 2016). Gerek kavramsal çerçevede tanımlanan finansal bilgi kullanıcılarının gerekse işletmenin daha geniş paydaş çevresi içerisinde yer alan kesimlerin işletmenin uzun vadeli değer yaratma ve yaratılan değeri elde tutma amacına nasıl ulaşacağına dair daha ilişkili bir açıklama ve iletişim ihtiyacının sonucu olarak iş modelini odağına alan raporlama mantığı gelişmektedir. Önceki

bölümlerde açıklanan tartışmalar ışığında iş modelinin doğrudan finansal raporlama mantığı içerisinde kendisine yer bulması ve finansal raporların hazırlanmasında belirleyici rol oynaması beraberinde farklı uygulamaları getirebilecek ve karşılaştırılabilirliği zayıflatacaktır. Bu durumun en temel sebepleri arasında, muhasebe finans çevresinde hali hazırda iş modeli kavramına yönelik olarak üzerinde uzlaşmış bir tanımlamanın yer almaması, farklı raporlama paydaşlarının iş modeline ilişkin bakış açıları ve önem atıflarının farklılaşması ve nihayetinde uygulama bütünlüğüne ilişkin soru işaretlerinin ortaya çıkması sayılabilecektir.

Öte yandan iş modelini odağına alarak finansal raporlama ile birlikte karar alma açısından kullanışlı bilginin açıklanmasını sağlayacak entegre raporlama yaklaşımı, tüm paydaşların beklentilerini karşılamaya yönelik üzerinde uzlaşması daha faydalı bir mekanizma olarak görülmektedir. Erken uygulamaları dikkate alındığında, entegre raporlama bileşenlerine yönelik olarak işletmelerin beklenen şeffaflık ve netlikte açıklamalar yapamaması ve kimi zaman bu raporların alternatif birer algı yönetim aracına dönüşmesinin arkasında işletmelerin daha önce bu tip bütünleşik bir düşünce mantığı içerisinde raporlama yapmaya alışık olmaması yatmaktadır. Dolayısıyla entegre raporlama eliyle işletmeler kendi iş ve süreçlerini de ilişkili ve bütünleşik olarak değerlendirmeye zorlanmaktadır. Her ne kadar entegre raporların temel hedef kitlesi de finansal sermaye sağlayıcılar olarak açıklansa da faydalanıcı kesimi çok daha geniştir. İş modelini odağına alan finansal olmayan raporlamanın uygulama alanı genişledikçe içeriği de giderek zenginleşecektir. Entegre raporlama dışında da iş modelinin işletmelerin yaptığı raporlamalar içerisinde yer almasına yönelik beklenti ve düzenlemeler de sıklaşmaktadır. Buna bir örnek olarak İngiltere’de 2006 yılında değiştirilen ve 2013 yılından itibaren uygulamaya konulan Şirketler Yasası verilebilir. Yasa ile işletmelerin her yıl hazırladıkları yıllık rapor ve stratejik rapor içerisinde iş modeline ilişkin açıklamaları zorunlu tutulmaktadır (Companies Act, 2006). Bir başka yasal düzenleme Avrupa Birliği’nce hazırlanan 2014/95/EU kodlu Finansal Olmayan Raporlama Yönergesi’dir. Yönerge gereğince 2018 yılından itibaren şirketlerin yıllık raporlarına finansal olmayan açıklamaları da ilave etmesi zorunlu tutulmuştur. Bu açıklamalar içerisinde iş modeli de kapsamlı bir şekilde açıklanmak üzere zorunlu olarak yer almaktadır (European Commission, 2019).

Her ne kadar iş modeli ve muhasebe arasındaki doğrudan bağlantının kurulması konusu yeni ve bilimsel çalışmaların sayısı kısıtlı da olsa Lassini vd. (2016)but the ability of financial reporting to capture BM characteristics has not been verified. This study empirically explores the links between BMs and accounting choices by clustering a sample of 103 European listed companies according to an innovative, nonlinear algorithm (self-organizing map tarafından yapılan çalışmada işletmelerin uyguladıkları iş modeli ile muhasebe tercihleri arasında bir ilişki bulunmadığı sonucu, finansal açıklamalar ile iş modeli arasındaki kopukluğu ortaya koymaktadır. Bir başka ifadeyle işletmenin değer yaratma ve tutma stratejilerinin göstergesi olan ve sonuç itibariyle işletmenin uzun vadeli değerini de açıklama becerisi bulunan iş modeli ile işletmenin değer tutma faaliyetlerinin sonucuna dair göstergeler olan finansal raporlar birbiriyle ilişkilendirilememektedir. Sonuç olarak gerek hissedarlar gerekse yatırımcılar, kredi veren kesimler ve diğer işletme paydaşları açısından mevcut finansal raporlama çerçevesi işletmenin değer odaklı süreçleri nasıl yönettiği ve uzun vadeli hedeflerine nasıl ulaşmayı planladığına dair yeterli ve ilişkili bilgiyi sunamamaktadır. Bu noktada entegre raporlama önemli bir bütünleşik araç seti sunarken uygulama açısından daha fazla örneğin gelişmesine ve özellikle iş modeli yaklaşımı çerçevesinde finansal ve finansal olmayan bilgilerin entegrasyonu ile ilgili işletmelerin daha fazla ayrıntıya ihtiyacı olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, gelecek çalışmalarda işletmelerin iş modeli açıklamaları araştırma konusu yapılarak finansal sonuçlarıyla değer odaklı finansal olmayan sonuç ve süreçler arasındaki ilişkiyi nasıl kurdukları ele alınabilecektir.

KAYNAKÇA

AASB, (2015). *Conceptual Framework for Financial Reporting: Comments to the AASB by 5 October, 2015* (Issue June).

ACCA, (2013). *Understanding Investors : Directions For Corporate Reporting*, Erişim Adresi: <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/financial-reporting/pol-afb-ui02.pdf>, Erişim Tarihi: 20.07.2020

AICPA, (1994). *Improving Business Reporting - a Customer Focus: Meeting the Information Needs of Investors and Creditors: Comprehensive Report*, <http://www.aicpa.org/InterestAreas/FRC/AccountingFinancialReporting/DownloadableDocuments/Jenkins Committee Report.pdf> Erişim Tarihi:20.07.2020

Baboukardos, D. and Rimmel, G., (2016). Value Relevance of Accounting Information Under An Integrated Reporting Approach: A Research Note, *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(4), 437–452. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.04.004>

Baden-Fuller, C. and Mangematin, V., (2013). Business models: A Challenging Agenda, *Strategic Organization*, 11(4), 418–427. <https://doi.org/10.1177/1476127013510112>

Baksaas, K. M. and Stenheim, T., (2019). Proposal for Improved Financial Statements Under IFRS, *Cogent Business and Management*, 6(1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/23311975.2019.1642982>

Barneto, P. and Ouvrard, S., (2015). Is The Firm’s Business Model Related to Segment Reporting?, *Research in International Business and Finance*, 35, 122–137. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2015.06.001>

Beattie, V. and Smith, S. J., (2013). Value creation and Business Models: Refocusing The Intellectual Capital Debate, *British Accounting Review*, 45(4), 243–254. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2013.06.001>

Bernow, S., Godsall, J., Klemptner, B. and Merten., C., (2019). More than Values: The Value-Based Sustainability Reporting That Investors Want, McKinsey & Company (Issue July). Erişim Adresi: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/more-than-values-the-value-based-sustainability-reporting-that-investors-want#>, Erişim Tarihi:20.07.2020

Bini, L., Dainelli, F. and Giunta, F. (2016). Business Model Disclosure in The Strategic Report, *Journal of Intellectual Capital*, 17(1), 83–102. <https://doi.org/10.1108/JIC-09-2015-0076>

Burke, J. J. and Clark, C. E. (2016). The business Case For Integrated Reporting: Insights From Leading Practitioners, Regulators, and Academics, *Business Horizons*, 59(3), 273–283. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2016.01.001>

Business Roundtable., (2019). *Statement on the Purpose of a Corporation*, Erişim Adresi: <https://opportunity.businessroundtable.org/ourcommitment/>, Erişim Tarihi:20.07.2020

CFA Institute, (2014). *Comment Letter on Conceptual Framework Discussion Paper: Distinction Between Equity and Liabilities Instruments*, Erişim Adresi: <https://www.cfainstitute.org/-/media/documents/comment-letter/2010-2014/20140217.ashx>, Erişim Tarihi:20.07.2020

CGMA, (2015). Global Management Accounting Principles, Chartered Institute of Management Accountants (Issue December). Erişim Adresi: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf> Erişim Tarihi:20.07.2020

Companies Act, (2006). 414C, Erişim Adresi: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/414C>, Erişim Tarihi:20.07.2020

Dancey, K. and Tilley, C., (2019). *Accounting for Value Creation and Encouraging the Rise of the Chief Value Officer*, IFAC Preparing Future-Ready Professionals.

Di Fabio, C. and Avallone, F., (2018). Business Model in Accounting: An Overview, *Journal of Business Models*, 6(2), 25–31.

Disle, C., Perier, S., Bertrand, F., Gonthier-Besacier, N. and Protin, P., (2016). Business Model and financial reporting : How Has The Concept Been Integrated Into The IFRS Framework?, *Comptabilité - Contrôle - Audit*, 22(1), 85–119.

Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J. and Demartini, P., (2016). Integrated reporting: A structured Literature Review, *Accounting Forum*, 40(3), 166–185. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2016.06.001>

Eccles, R. G. and Krzus, M. P., (2010). *One report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, [y.y.] : John Wiley & Sons.

Eckstein, C., (2004). The Measurement and Recognition of Intangible Assets: Then and Now, *Accounting Forum*, 28(2), 139–158. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2004.02.001>

EFRAG, (2013). *The Role of The Business Model in Financial Reporting*. Getting a Better Framework, September.

European Commission, (2019). Guidelines on Non-Financial Reporting: Supplement on Reporting Climate-Related Information, *Official Journal of the European Union*, 209, 1-30.

Feng, T., Cummings, L. and Tweedie, D., (2017). Exploring Integrated Thinking in Integrated Reporting – An Exploratory Study in Australia, *Journal of Intellectual Capital*, 18(2), 330–353. <https://doi.org/10.1108/JIC-06-2016-0068>

FRC, (2010). The UK Corporate Governance Code and Associated Guidance.

Gokten, S., (2016). Entegre Raporlama Yaklaşımı İçin Uygulamaya

Yönelik Sistematik Bir Öneri, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(4), 741–765.

Gowthorpe, C., (2009). Wider Still and Wider? A Critical Discussion Of Intellectual Capital Recognition, Measurement and Control in A Boundary Theoretical Context, *Critical Perspectives on Accounting*, 20(7), 823–834. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2008.09.005>

Guthrie, J., Ricceri, F. and Dumay, J., (2012). Reflections and Projections: A decade of Intellectual Capital Accounting Research, *The British Accounting Review*, 44(2), 68–82. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2012.03.004>

Harrison, J. S., Phillips, R. A., Freeman, R. E. (2019). On the 2019 Business Roundtable “Statement on the Purpose of a Corporation, *Journal of Management*, XX(X), 1–15. <https://doi.org/10.1177/0149206319892669>

Haslam, C., Tsitsianis, N., Andersson, T. and Gleadle, P., (2015). Accounting for Business Models: Increasing the Visibility of Stakeholders, *Journal of Business Models*, 3(1), 62–80. <https://doi.org/10.5278/ojs.jbm.v3i1.1066>

IASB, (2008). *An improved Conceptual Framework for Financial Reporting*, (Issue May).

IASB, (2010). *Deferred Tax: Recovery of Underlying Assets*, (Amendments to IAS 12 Income Taxes).

ICAEW, (2010). *Business Models in Accounting*, Erişim Adresi: <https://www.icaew.com/technical/financial-reporting/information-for-better-markets/ifbm-reports/business-models-in-accounting-the-theory-of-the-firm-and-financial-reporting>, Erişim Tarihi:20.07.2020

IFAC, (2019). Future-Fit Accountants - CFO ve Finance Function Roles for the Next Decade, <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IFAC-Future-Fit-Accountant-ROLES-V5-Singles.pdf> Erişim Tarihi:20.07.2020

IIRC, (2013). Uluslararası ER Çerçevesi, Erişim Adresi: <http://entegreraporlamatr.org/tr/kaynaklar/detay.aspx> Erişim Tarihi:20.07.2020

Kaplan, R. S. and Norton, D. P., (1992). The Balanced Scorecard - Measures That Drive Performance, *Harvard Business Review*, 70(1), 71. <https://doi.org/00178012>

KGK, (2018). *Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü*, Erişim Adresi: [https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve \(2018 Sürümü\).pdf](https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü).pdf), Erişim Tarihi:20.07.2020

KGK, (2019). *TMS 12 Gelir Vergileri*, Erişim Adresi: <https://www.kgk.gov.tr>

gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS_12.pdf, Erişim Tarihi:20.07.2020

Lassini, U., Lionzo, A. and Rossignoli, F., (2016). Does Business Model Affect Accounting Choices? An Empirical Analysis of European Listed Companies, *Journal of Management and Governance*, 20(2), 229–260. <https://doi.org/10.1007/s10997-015-9321-5>

Leisenring, J., Linsmeier, T., Schipper, K. and Trott, E., (2012). Business-Model (Intent)-Based Accounting, *Accounting and Business Research*, 42(3), 329–344. <https://doi.org/10.1080/00014788.2012.681860>

Lennard, A., (2007). Stewardship and the Objectives of Financial Statements: A Comment on IASB's Preliminary Views on an Improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Objective of Financial Reporting and Qualitative Characteristics of Decision-Useful Financial R, *Accounting in Europe*, 4(1), 51–66. <https://doi.org/10.1080/17449480701308774>

Malmrose, M. and Lueg, R., (2019). Business Model Communication and Financial Performance in Cross-National Acquisitions, 7(5), 70–89. <https://doi.org/https://doi.org/10.5278/ojs.jbm.v7i5.3358>

Maniora, J., (2017). Is Integrated Reporting Really the Superior Mechanism for the Integration of Ethics into the Core Business Model? An Empirical Analysis, *Journal of Business Ethics*, 140(4), 755–786. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2874-z>

Maroun, W., (2017). Accounting for Revenue Using An Accountability and Business Model Framework: The case of the South African Institute of Chartered Accountants' Professional Examinations, *South African Journal of Accounting Research*, 31(3), 240–254. <https://doi.org/10.1080/10291954.2016.1205248>

Melloni, G., Stacchezzini, R., Lai, A., (2016). The Tone of Business Model Disclosure: An Impression Management Analysis of The Integrated Reports, *Journal of Management and Governance*, 20(2), 295–320. <https://doi.org/10.1007/s10997-015-9319-z>

Nielsen, C., Roslender, R., (2015). Enhancing Financial Reporting: The Contribution of Business Models, *British Accounting Review*, 47(3), 262–274, <https://doi.org/10.1016/j.bar.2015.04.003>

Osterwalder, A., Pigneur, Y., Tucci, C. L., (2005). Clarifying Business Models: Origins, Present, and Future of the Concept, *Communications of the Association for Information Systems*, 16(July). <https://doi.org/10.1007/s10997-015-9319-z>

org/10.17705/1cais.01601

Page, M., (2014). Business Models as a Basis for Regulation of Financial Reporting, *Journal of Management and Governance*, 18(3), 683–695. <https://doi.org/10.1007/s10997-012-9239-0>

Pinnuck, M., (2012). A Review of the Role of Financial Reporting in the Global Financial Crisis, *Australian Accounting Review*, 22(1), 1–14. <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2011.00155.x>

Roos, G., (2013). The Role of Intellectual Capital in Business Model Innovation, *Intellectual Capital Strategy Management for Knowledge-Based Organizations* (pp. 76–121), IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-3655-2.ch006>

Roslender, R., Fincham, R., (2001). Thinking critically About Intellectual Capital Accounting, Accounting, *Auditing ve Accountability Journal*, 14(4), 383–399. <https://doi.org/10.1108/09513570110403425>

Silvestri, A., Veltri, S., Venturelli, A., Petruzzelli, S., (2017). A Research Template To Evaluate The Degree of Accountability of Integrated Reporting: A Case Study, *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 675–704. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-11-2016-0098>

Singleton-Green, B., (2014). Should Financial Reporting Reflect Firms’ Business Models? What Accounting Can Learn From The Economic Theory Of The Firm, *Journal of Management and Governance*, 18(3), 697–706. <https://doi.org/10.1007/s10997-012-9240-7>

Sorrentino, M., Smarra, M., (2015). The Term “Business Model” in Financial Reporting: Does It Need a Proper Definition?, *Open Journal of Accounting*, 04(02), 11–22. <https://doi.org/10.4236/ojacct.2015.42002>

Stubbs, W., Higgins, C., (2014). Integrated reporting and Internal Mechanisms of Change, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 27(7), 1068–1089. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2013-1279>

Sukhari, A., de Villiers, C., (2019). The Influence of Integrated Reporting on Business Model and Strategy Disclosures, *Australian Accounting Review*, 29(4), 708–725. <https://doi.org/10.1111/auar.12264>

Szewieczek, A., Sulik-Górecka, A., (2018). Behavioral Determinants of the Business Model in the Financial Statement – on the Example of Selected Industries, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego We Wrocławiu*, 515, 197–208. <https://doi.org/10.15611/pn.2018.515.16>

Tagoe, N., (2016). *Rethinking the Business Model*, *Financial Management*

Report, Erişim Adresi: <https://www.cimaglobal.com/Research--Insight/Rethinking-the-business-model/>

TCG, (2013). Business Model Background Paper for IR.

Tweedie, D., Nielsen, C., Martinov-Bennie, N., (2018). The Business Model in Integrated Reporting: Evaluating Concept and Application, *Australian Accounting Review*, 28(3), 405–420. <https://doi.org/10.1111/auar.12196>

UFRS [t.y.]. Ankara: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu,

Ujwary-Gil, A., (2017). The business Model and Intellectual Capital In The Value Creation Of Firms, *Baltic Journal of Management*, 12(3), 368–386. <https://doi.org/10.1108/BJM-10-2016-0224>

Yong, K. O., Lim, C. Y., Tan, P., (2016). Theory and Practice of The Proposed Conceptual Framework: Evidence From the Field, *Advances in Accounting*, 35, 62–74. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2016.04.001>

Zott, C., Amit, R., (2006). Exploring the Fit Between Business and Strategy, Alliance Center for Global Research and Development, 1–42.